

LUNATIC

(Een gids naar de maan en terug)

Katrin Swartenbroux
Wided Bouchrika

I am one
with the ebb and flow,
that's all I know

BROCKHAMPTON
Sweet

IDENTIKIT VAN DE MAAN

9

MAANSTAREN DOOR DE EEUWEN HEEN

Hoe de maan in de loop van de geschiedenis aan belang won
en van betekenis veranderde

11

DE EERSTE BLIK

De maan als magisch hemellichaam en kalender

13

THE RACE FOR SPACE

De maan als wetenschappelijk en politiek object

19

NOOD AAN MYSTIEK

De maan als tool voor *selfcare* en connectie met de natuur

29

DE MAAN VAN MORGEN

De maan als toeristische bestemming en economisch goed

43

DE MAAN ALS MUZE

De maan als inspiratiebron voor beeldend kunstenaars,
muzikanten en schrijvers

53

DE BESCHREVEN MAAN

55

DE GESCHILDERDE MAAN

71

DE BEZONGEN MAAN

87

DE KRACHT VAN DE MAAN

Hoe de maan het leven op aarde beïnvloedt

97

MAANLICHT

105

GETIJDEN

109

MAGNETISCH VELD

115

GEBRUIK DE MAAN

Ontdek hoe je de maan in jouw dagelijks leven kunt gebruiken

119

MAANCYCLI

Hoe haal je het meeste uit de verschillende maanfasen?

121

ANDERE MAANVERSCHIJNSELEN

Wat is een supermaan, een maansverduistering,
een bloedmaan of een blauwe maan?

132

MAANRITUELEN

Van moon bathing tot smudging

136

MAANSTAREN VOOR BEGINNERS

Hoe, waar en wanneer kijk je het best naar de maan?

142

MAANHOROSCOOP

Bereken je maanteken en leer wat dat wil zeggen

157

BIJLAGEN

175

IDENTIKIT VAN DE MAAN

WAT

De maan is de enige natuurlijke satelliet van de aarde, en een van de vijf grootste manen van ons zonnestelsel.

HOE

De maan draait rond de aarde in 27,3217 dagen.

AFSTAND TOT DE AARDE

tussen 357.000 en 406.000 km

LEEFTIJD

zo'n 4,53 miljard jaar oud

OMTREK

10.916 km

DIAMETER

3476 km

MASSA

$7,35 \cdot 10^{22}$ kg

MAANSTAREN DOOR DE EEUWEN HEEN

HOE DE MAAN IN DE LOOP VAN DE GESCHIEDENIS AAN BELANG WON
EN VAN BETEKENIS VERANDERDE

De maan heeft ons altijd al betoverd. Als muze, als mogelijke godheid, als makkelijke kalender, magisch hemellichaam, machtsbepalende bestemming of als moneymaker: onze fascinatie voor de maan kende door de eeuwen heen verschillende drijfveren.

Selene, de Griekse godin van de maan

DE EERSTE BLIK

De maan als magisch hemellichaam en kalender

Sinds mensenheugenis worden we 's nachts bijgestaan door een aanwezigheid die zich aftekent tegen de inktzwarte hemel. Soms sikkelvormig, soms een perfecte bol, af en toe niet meer dan een schim van zichzelf. Het hoeft niet te verbazen dat aan deze enigmatische verschijning bijzondere krachten werden toegeschreven.

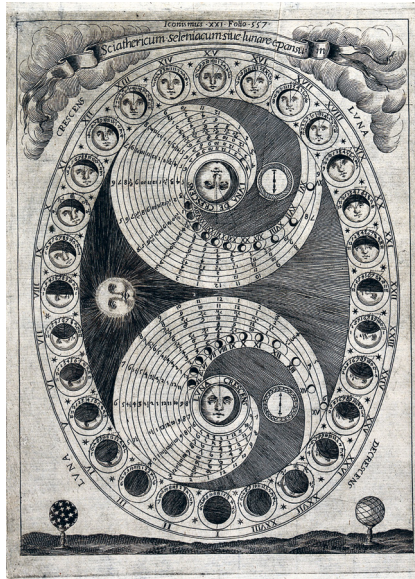
In verschillende beschavingen werd de maan afgebeeld als een godheid en een bovennatuurlijk verschijnsel, als onderwerp van mythologie en folklore. De maan zou de tegenpool zijn van de zon, net zoals de nacht het tegenovergestelde is van de dag. In de Grieks-Romeinse cultuur werden zon en maan afgebeeld als mannelijk (Helios/Sol) en vrouwelijk (Selene/Luna). De Chinezen zagen de maan dan weer als het koele yin tegenover het warme yang van de zon. Vanwege de maandelijkse cyclus van de maan wordt ze ook in verband gebracht met de menstruele cyclus en dus met het vrouwelijke. Toch zijn niet alle maangoden in alle beschavingen en culturen vrouwelijk. De Egyptenaren hadden verschillende mannelijke maangoden, zoals Ibis, Set, Thoth en Khonsu, de Mesopotamiërs hadden Sin en de Inuit verbeelden de maan via Igaluk.

Daarnaast was de maan belangrijk voor het ontwikkelen van de astrologie. Al in het oude Babylonië observeerde men hemellichamen en schreef men omens neer die voorspellingen deden over het land, de oogst en het lot van de koning. In de middeleeuwen ontwikkelde de astrologie zich nog verder en werd de maan ook gebruikt voor het occulte. 'Heksen' zouden de verschillende fasen van de maan gebruiken om hun magie meer kracht bij te zetten.

De maan ligt ook aan de basis van onze kalenders. De verschillende fasen van de maan – halfvol, vol, sikkelvormig – werden gebruikt om het verstrijken van de tijd af te lezen. Archeologen hebben stokken en botten van twintig- tot dertigduizend jaar oud teruggevonden waarin verschillende streepjes gekerfd zijn en waarvan men gelooft dat ze de verschillende fasen van de maan weergeven. Onze dertigdagenmaand is een benadering van de maancyclus. Een synodische maand (of lunatie) is de tijd tussen twee nieuwe manen. De maan maakt een tocht om de aarde ten opzichte van de zon, en begint en eindigt dus met een nieuwe maan. Zo'n synodische maand duurt 29,530 dagen.

MOON FACT

De tijd waarin de maan een ronde om de aarde draait ten opzichte van een vast punt aan de sterrenhemel, wordt een siderische maand genoemd. Dit is ook de tijd waarin de maan om haar eigen as draait. Een siderische maand duurt 27,321 dagen.

De maanfasen, gravure van P. Miotte

Hoewel onze kalender vandaag op de zon gebaseerd is, verraadt het woord dat we voor een tijdsaanduiding van dertig dagen gebruiken (*maand* in het Nederlands of *month* in het Engels, gebaseerd op het Proto-Germaanse *mǣnóth*), dat we ons vroeger baseerden op de maan.

Vandaag gebruiken heel wat andere culturen en godsdiensten de maan trouwens nog steeds als leidraad. Die maankalenders lopen echter niet allemaal gelijk. Sommige, zoals de joodse, de islamitische, de Chinese en de Japanse kalender, beginnen een nieuwe maand ongeveer tegelijk met een nieuwe maan. Andere kalenders beginnen dan weer bij volle maan. Ook fasen tussen volle en nieuwe maan worden soms gebruikt – om het simpel te houden...

De wetenschappelijke visie op de maan kende de voorbije twintig eeuwen eveneens heel wat evolutie. Aristoteles zag de maan als een onderdeel van de hemel, en aangezien alle hemellichamen bovengeschild waren aan de aarde, moesten het wel perfect gladde bollen zijn. Galileo Galilei veranderde dat inzicht toen hij zijn telescoop op de maan richtte en de oppervlakte ervan schetste en opnam in zijn baanbrekende traktaat *Sidereus Nuncius* (*De Sterrenboodschapper*), dat in 1610 de wetenschappelijke wereld op haar kop zette: de maan was niet perfect glad, maar ruw met lager gelegen, donkere gebieden en lichtere, bergachtige gebieden. Vroegere astronomen zagen die verschillen tussen licht en donker als natuurlijke afbakeningen van een soort 'maancontinenten', waarbij de donkere gebieden *lunar maria* (of maanzeeën) moesten voorstellen. Tot diep in de negentiende eeuw verwachtte men dat de maan mogelijk vegetatie en leven zou herbergen.

Ons beeld van de maan veranderde drastisch op het moment dat niet alleen astronomen en astrologen interesse toonden, maar wereldleiders plots ook een stukje van de koek wilden.

De maanfasen, gravure

the moon is not only beautiful
it is so far away
the moon is not only ice cold
it is here to stay

CATPOWER
The Moon

Halverwege de twintigste eeuw werd de maan een politiek wapen. Gedurende de Koude Oorlog leefden de Verenigde Staten en de toenmalige USSR in constante rivaliteit, waarbij ze elkaar telkens wilden overtreffen om hun status als wereldmacht te bestendigen. De wapenindustrie en de ruimtevaart waren belangrijke pionnen in die machtsstrijd.

Neil Armstrong op ukelele aan boord van Apollo 11

THE RACE FOR SPACE

De maan als wetenschappelijk en politiek object

Niet dat de wereldleiders effectief interesse hadden in het verkennen van de witgouden sikkel aan de hemel. Maar om naar de ruimte te reizen moesten raketten ontwikkeld worden, die dan weer van pas zouden komen om hun militaire positie te versterken. Bovendien zou de satelliettechnologie erdoor op punt gesteld worden, handig om elkaar te bespioneren en om op de hoogte te blijven van eventuele atoombommen die hun richting uit kwamen.

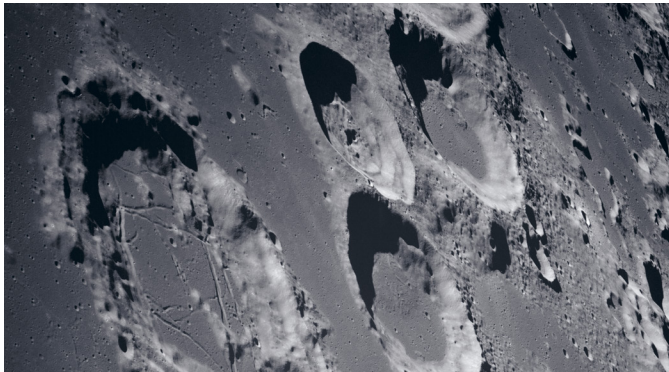
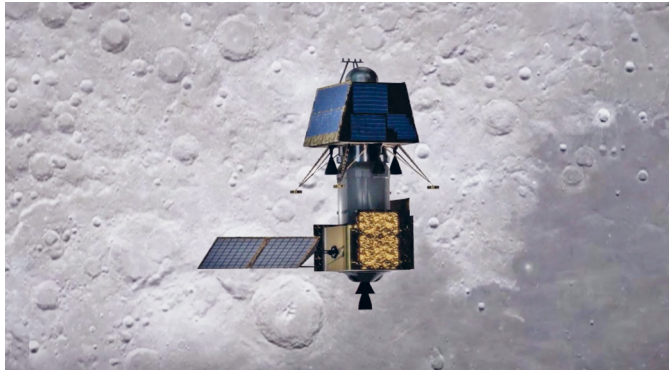
De eerste zet in het *space* schaakspel kwam van de Russen, toen ze in oktober 1957 de onbemande satelliet Spoetnik I de ruimte in lanceerden. Dit was voor de Amerikanen een bittere pil om te slikken. Zij waren er immers van overtuigd dat ze op ieder vlak de bovenhand hadden, zeker na de nederlaag van de Sovjet-Unie tijdens de Tweede Wereldoorlog. Als klap op de vuurpijl – nu ja, de raket – werd amper een maand na de terugkeer van de eerste satelliet een tweede exemplaar gelanceerd, dit keer zelfs met een levend wezen aan boord. De hond Laika zou de lancering weliswaar overleefd hebben, maar zeven uur later gestorven zijn door oververhitting en stress. Niet verwonderlijk. Toch waren de Amerikanen niet zozeer bekommerd om het dierenleed, maar eerder om de nederlaag die ze in de ogen van het volk hadden geleden.

Een heuse ruimtewedloop of *space race* ging van start. De eerste mens in de ruimte moest en zou een Amerikaan zijn, want, zoals vicepresident Lyndon B. Johnson het later tegenover president John F. Kennedy zou verwoorden: *'In the eyes of the world, first in space means first, period; second in space is second in everything.'* De NASA (*National Aeronautics and Space Administration*) en het bijbehorende *space program* werden opgericht in 1958, maar toch was het opnieuw de USSR die de VS overtrof toen Yuri Gagarin in 1961 als een held terugkeerde van zijn *space trip*.

Meer dan ooit was de maan de *bull's eye* geworden. Men wilde de eerste zijn om deze mysterieuze satelliet die elke bewoner op aarde welterusten zegde, te bereiken en te bewandelen. Zes weken na de orbit van Gagarin sprak toenmalig Amerikaans president Kennedy zijn congres toe. Voor het einde van het decennium zou er een man op de maan gezet worden, en zou hij veilig weer naar huis keren. In zijn speech een jaar later op de Rice University in Houston herhaalde hij dat statement en sprak hij de iconische woorden: *'We choose to go to the moon in this decade and do the other things, not because they are easy, but because they are hard.'*

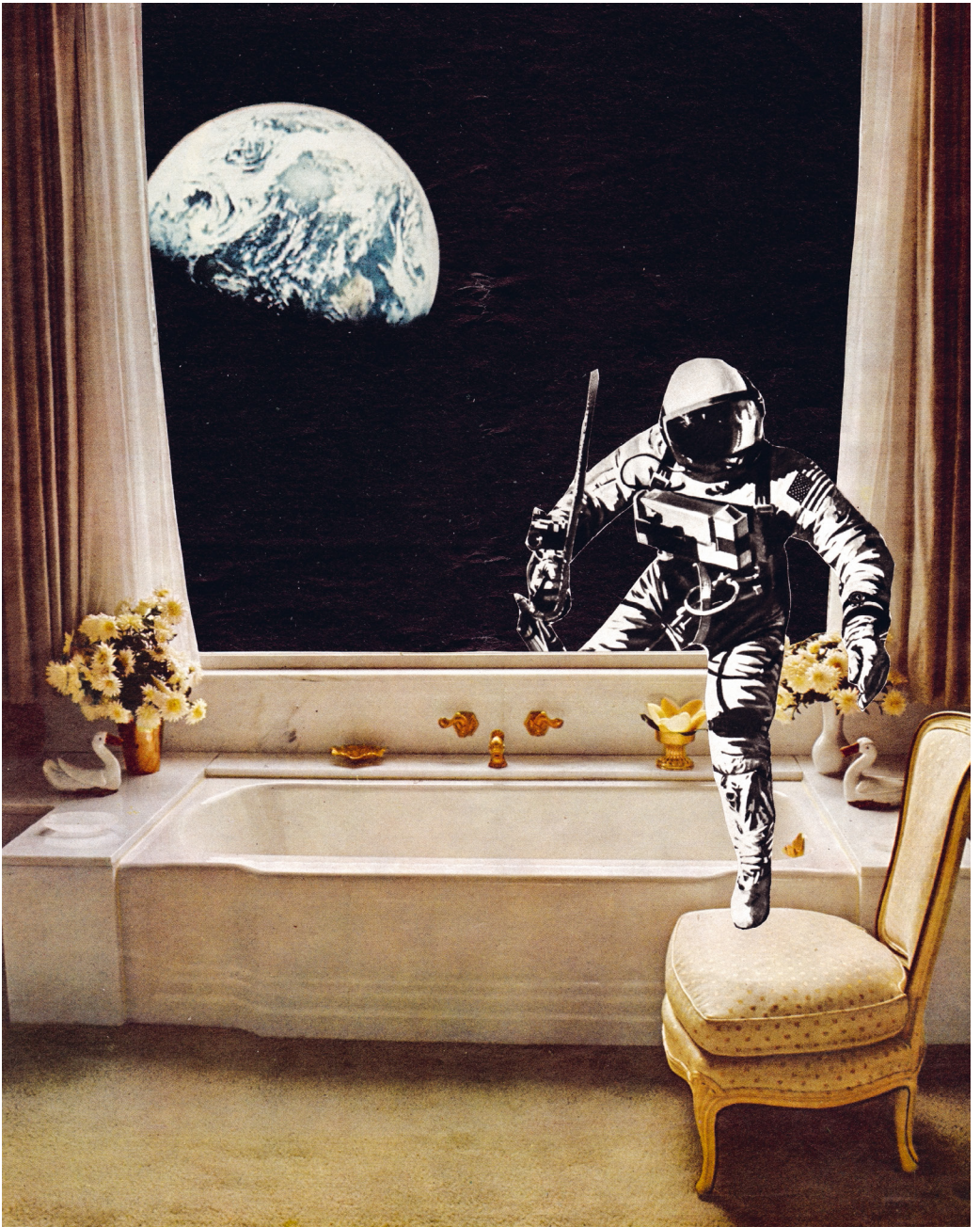
Dat klinkt bijzonder inspirerend en er zijn wellicht heel wat Tumblr-posts die dit citaat op een sepiakleurige achtergrond hebben geplakt, maar ook voor Kennedy was de maan louter een manier om de superioriteit van de Amerikanen te bewijzen. Wetenschap of magie *be damned*. De Amerikanen zelf waren op dat moment eigenlijk helemaal niet meer zo happig op deze buitenaardse reisesjes, die handenvol geld kostten. Maar na Kennedy's dood werd het Apolloprogramma bijna een eerbetoon aan de neergeschoten publieksfavoriet.

De capsule van de Apollo 1 ging in 1967 tijdens een testlancering in vlammen op, waarbij de drie inzittende astronauten om het leven kwamen, maar ondanks die hobbelige start bleef de interesse in het project, en dus in de maan, groot. Niet het minst omdat de Russen evenveel problemen hadden en achterop begonnen te hinken. Op 20 juli 1969 wonnen de Amerikanen de *space race* toen Neil Armstrong en Buzz Aldrin een wandelingetje maakten op het maanoppervlak. Mocht je jezelf ooit nog eens het vijfde wiel aan de wagen voelen, weet dan dat Michael Collins, de derde astronaut op de Apollo 11-missie, nooit een voet op de maan heeft gezet omdat íemand toch in het moederschip moest achterblijven. Een kwestie van perspectief.

De Artemis Lander (boven), ISRO Chandrayaan (midden), het maanoppervlak (onder)

De laatste jaren wint *stargazing* weer ziele. Niet om een politiek conflict op te lossen, om een prangende wetenschappelijke vraag te beantwoorden of om te weten hoe laat het is, maar wel als middel tot zingeving, in de hoop er troost en controle uit te putten. De maan is opnieuw gecast in haar mystieke rol en de astrologie is terug van waar de hippies haar destijds hadden achtergelaten, gewikkeld in een gebatikte kaasdoek.

NOOD AAN MYSTIEK

De maan als tool voor *selfcare* en connectie met de natuur

Volgens het marktonderzoeksbureau IBISWorld is de industrie van handlezers, kaartleggers, aura-analytici en andere metafysische diensten tussen 2011 en 2016 met twee procent gegroeid. Op dit moment zou de sector goed zijn voor twee miljard dollar per jaar. Laat dat vooral even bezinken.

De belangrijkste verschuiving is echter niet dat mensen weer bezig zijn met astrologie, het gaat vooral om wíe ermee bezig is. Want waar de new age in de jaren zeventig voorbehouden was voor ietwat maffe, zweverige types met een aandeel in de patchoelmarkt, is het vandaag veel meer bon ton om je te verdiepen in het esoterische. Van de appontwikkelaar in Silicon Valley die grinnikend op social media post dat hij absoluut niets met steenbokken te maken wil hebben, de influencer in je Instagramfeed die de maan op haar schouder getatoeëerd heeft, tot een tienermeisje dat zichzelf omschrijft als 'heks' en dertigers die hun eerste vastgoed vieren door in iedere kamer salie te branden om hun stek spiritueel te reinigen: zowat iedereen – zelfs je moeder – is vandaag bezig met astrologie. (Je moeder weliswaar vooral omdat ze je geboortekarte moet opzoeken zodat jij tot op de minuut nauwkeurig je astrologische vingerafdruk kunt bepalen.)

De astrologiehype gaat immers verder dan op de trein je horoscoop opzoeken in het gratis krantje om te weten te komen of Kreeften al dan niet een aanvaring met een collega krijgen of waarom de Ram zich vandaag maar beter niet met bankzaken bezighoudt. De meeste mensen zijn doorgaans wel op de hoogte van hun sterrenbeeld – dat overeenstemt met de positie van de zon op het moment van hun geboorte – maar vandaag de dag zijn velen ook in staat hun volledige *birth chart* op te sommen. Dat wil zeggen: ze weten waar planeten als Mars, Venus en Jupiter zich bij hun geboorte aan de hemel

Jas van Vêtements, geïnspireerd op de dierenriem

bevonden en wat voor invloed dat volgens hen heeft op hun persoonlijkheid. Ze houden rekening met de fasen van de maan wanneer ze hun agenda plannen en koken ayurvedisch volgens hun lichaams- en energietype. Op surf- en yogavakantie laten ze zich leiden door de golven en lokale healers mogen de slechte energie uit hun lijf verwijderen.

MOON FACT

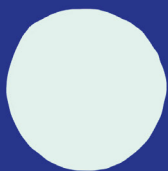
De maan speelt een belangrijke rol in je *birth chart*. De positie van de maan op het moment waarop je geboren bent, bepaalt jouw maanteken en hoe je innerlijke zelf is. Als je zonneteken staat voor hoe je jezelf aan de buitenwereld presenteert, staat je maanteken meer voor je onderbewustzijn, voor je emoties, je diepste gevoelens. Ontdek op pagina 157 hoe je te weten komt wat je maanteken is en wat de verschillende tekens betekenen.

Astrologie is een onderdeel geworden van de levensstijl van moderne twintigers en dertigers, en daar spelen ook bedrijven handig op in. Amazon stuurt *shopping horoscopes* naar zijn Prime Insider abonnees. Mystic Lipstick, dat boxen met geneeskrachtige stenen, reiki-badzout en 'spirituele hulpmiddelen' samenstelt, kreeg in 2017 driekwart meer abonnees dan het jaar ervoor. Zelfs *The Cut*, de lifestylesectie van het gerenommeerde *New York Magazine*, mocht in 2018 al 150 procent meer clicks noteren op artikels over horoscopen. Astrologieapps, podcasts en vlogs rezen de voorbije jaren als paddenstoelen uit de grond. (Een lijst met onze favorieten vind je achteraan in dit boek.) Hippe feestjes in New York bieden je de mogelijkheid om je aura te laten fotograferen, modemerken als Agent Provocateur, Valentino en Vêtements brachten collecties uit geïnspireerd op sterrenbeelden. Wie 'astrology' intikt op de website van Urban Outfitters krijgt momenteel 69 resultaten. Van kussenhoezen met sterrenconstellaties, halskettingen met wichelroedes en T-shirts met opschriften als 'Scorpio Energy' over koffiemokken met maancycli en fraai vormgegeven tarotkaarten. Astrologie is zo alomtegenwoordig dat we er geen gif op durven in te nemen dat Starbucks

op een bepaald moment niet met een Starsign Latte op de markt komt en dat je binnenkort geen tampons meer koopt op basis van je flow, maar op basis van je *flow*.

Dat jij dit boek in handen houdt, betekent waarschijnlijk dat je ook geïnteresseerd bent in het mystieke. Dat je je *Tinder matches* vraagt naar hun Venusteken om te weten of jullie compatibel zijn, dat je toxines uit je gezicht masseert met een rozenkwartsroller, misschien al eens een belangrijk gesprek hebt uitgesteld omdat een app op je telefoon zei dat Mercurius in retrograde was, en dat je een slechte nachtrust wijt aan het feit dat de maan vol aan de hemel stond. Of misschien wilde je gewoon weten wat dat tegenwoordig is met al dat *moonsplaining*, waarom de Instagram stories van al je vrienden het laatste jaar uitpuilen van de astrologiememes en waarom ze op café plots zinnen als '*big Taurus mood*' uitkramen. Het is allemaal de schuld van Donald Trump.

Of toch een beetje. In woelige tijden die doorspekt zijn met economische onzekerheid, politieke verschuivingen en algemene maatschappelijke polarisatie gaan we massaal op zoek naar houvast. Naar een vorm van controle en troost. Naar een simpele app die zegt: 'Hé, het is normaal dat je je vandaag leeggezogen voelt, maar over vier dagen is er een nieuwe maan en dan krijg je weer volop energie.' Naar een levenswijze die zegt wat goed voor je is (geen contracten tekenen wanneer Mercurius zich optisch weg lijkt te keren van de zon) en waarom het de laatste tijd botst met je lief (mensen met hun maan in Waterman zijn nu eenmaal niet in staat om dit soort emoties juist te kanaliseren). Banu Guler, CEO van Co-Star Astrology, kreeg het idee voor haar app daadwerkelijk nadat Trump in het Witte Huis gestemd was. Ze had het gevoel dat ze iets nuttigs moest doen voor de wereld en dacht dat astrologie een soort pleister kon zijn, een vorm van *selfcare*, een simpele tool in een ingewikkelde maatschappij.

COLOFON

MARKED is een initiatief van Uitgeverij Lannoo.

www.markedbooks.be

@booksbymarked

Registreer u op onze nieuwsbrief op www.markedbooks.be en we sturen u regelmatig informatie over nieuwe boeken over kunst, design, interieur, mode, lifestyle en fotografie en met interessante, exclusieve Marked-aanbiedingen en -evenementen.

TEKSTEN

Wided Bouchrika

Katrin Swartenbroux

REDACTIE

Annemiek Seeuws

ONTWERP

Lisbeth Antoine

VORMGEVING

Lisbeth Antoine en Keppie & Keppie

D/2020/45/43 – NUR 450/882

ISBN: 9789401465694

www.lannoo.com

Als u opmerkingen of vragen hebt, dan kunt u contact opnemen met onze redactie: markedteam@lannoo.com.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudig, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

We hebben ons uiterste best gedaan om alle copyrightholders te traceren. Indien we daar toch niet helemaal in geslaagd zouden zijn, kunt u contact opnemen met onze uitgeverij.

FOTOCREDITS

5 *Paint It Black*, © Sammy Slabbinck / **8** © NASA / **12** © iStock
14 © The Wellcome Collection / **16** © The Wellcome Collection
18 © NASA / **21** (boven en midden) © Imageselect / **21** (onder)
© NASA / **22** *Man on the Moon*, © Sammy Slabbinck / **23** *Bath Time*, © Sammy Slabbinck / **25** © NASA / **30** © Sasha Zabelina, fotografie: Maro Hagopian / **33** © Myriam Achour - Soumati Studio / **34** © Joke De Coninck / **36** © Myriam Achour - Soumati Studio / **39 - 40** © Kim Hertogs - The Fieldwork, fotografie: Wouter Struyf / **44 - 45** © Imageselect / **46** *Moonwalk 405 (Pink)*, Andy Warhol © Imageselect / **51** *Eclips*, © Sammy Slabbinck / **54** © ZUMA press / **59** © Yale Center for British Art, Paul Mellon Collection / **61** © Imageselect **67** © Holly Stapleton / **68** © Holly Stapleton / **73** (onder) © Metropolitan Museum of Modern Art / **74** (boven) © The National Gallery, Londen, (onder) © Imageselect / **77** (boven en onder) © Imageselect / **79** (boven en onder) © Imageselect **80** (boven en onder) © Imageselect / **83** (boven en onder) © Imageselect / **84** (boven) © Paul Van Hoeydonck, (onder) © Cristina de Middel/Magnum Photos / **89** © Imageselect **92** © ... / **100** © Leen De Ridder / **103** *'Brassaï's Moon. Journey of the Private Moon in Paris. France. 2009.'* Leonid Tishkov © Leonid Tishkov **104** © iStock / **108** *'Moonlit Night on the Dnieper'* Arkhip Kuindzhi, © Imageselect / **111** *'A Moonlit Lake by a Castle'* Joseph Wright of Derby, © Imageselect / **113** *'Maansopgang boven de Syr Darya-rivier'* © NASA / **114** © iStock / **117** © Imageselect / **131** © Myriam Achour - Soumati Studio / **133** © Lisbeth Antoine / **135** © Imageselect / **139** © Anabelle Ashley - Lunar Moon / **140** *'Bain d'étoiles'* Sophie Lécuyer © Sophie Lécuyer / **146 - 147** *'Goldmine in Rosia Montana. Transylvania. Journey of the Private Moon in Romania. 2015'* Leonid Tishkov © Leonid Tishkov / **149** © Imageselect / **151** *'Shelter. Qijin. Journey of the Private Moon on Taiwan, 2012'* Leonid Tishkov © Leonid Tishkov / **156** *Bewakingsagent bij het maanmodel in het Field Museum in Chicago*, © Imageselect **161** *'Moon Gate 2'* Mario Botta © Enrico Cano / **191** *'House to the Moon. On the pigeonry, Meinong. Journey of the Private Moon on Taiwan, 2012'* Leonid Tishkov, © Leonid Tishkov